

- שבוע 20 5
- 5 האם ראוי לתת למשגיחי כשרות מבשירי טלפון חכם כדי לשפר את ההשגחה
- 7 דבר שאין לו תורת בלי לענין שימוש אלא רק עשוי למטרת נוי האם הוא מוקצה או לא
- 7 האם מותר בשבת להכין מטרנה מעט סמיכה בבליה רכה
- 9 חיות מפוחלצות האם מותר לטלטלן לצורך גופו או מקומו בשבת
- 10 האם במסעדה מברכים ברכת האורות
- 10 האם בתענית אסתר מוקדם יש נפילת אפים במנחה
- 10 אדם שסבור שהעולם למעשה יהיה יותר מששת אלפים שנה האם דינו ככופר
- מי שהזין כלוב של תוכי שהיה סגור על ידי שנצמד לקיר, ועל ידי זה נפתח הכלוב והתוכי פרח ואבד, האם
- 12 חייב בזה
- אישה שהתאלמנה בפעם השניה כשהבעל עבר את גיל השמונים האם יש לה דין קטלנית להיאמר להינשא
- 15 שוב
- האם מותר לברך את האדם גם אם לא הודיעו לו קודם לכן שיפשפש במעשיו בדברי המפר חסידים
- 16
- 17 האם מותר להחזיק בבית חיות מפוחלצות
- מופר מיוחס ומלומד שגובה הון עתק על מלאכתו האם בכתיבת הסת"ם שלו שייך גם כן דין עוסק במצוה
- 18 להפטר ממצוות אחרות
- ריח קל של רפת פרות שמרחף בחלל החדר מהרפת הסמוכה ואינו מפריע ומורגש כלל האם זה אומר
- 20 אמירת דברים שבקדושה
- 21 האם יש איסור ברור להצביע לאדם שומר תורה ומצוות שמעשיו ידועים כאינם מתוקנים

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

שלום וברכה כבוד הרב.

אדם שנפשו חשקה בלימוד פנימיות התורה, ולא עלינו הגיע למצב שיוצר קשר עם שד ומקבל ממנו ידע אך האדם לא מבטיח לו כלום בתמורה, האם עבר על איזה איסור? 22

לקבלת גליון שכיחא מידי שבוע שלח
questions@shchiche.com

כמו"כ ניתן להשיג עותק מודפס אצל המחבר בכולל וברח' חפץ חיים 3 ב' בני ברק.

ניתן להוריד גליונות קודמים בעמדות "קול הלשון" תחת השם "עקיבא משה סילבר"

תלמידי בתי המדרשות מתכבדים לקחת גליון חנם לבית מדרשם ותע"ב

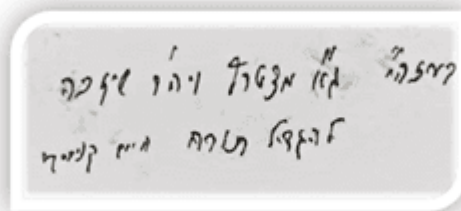
תגובות בטלפון 03-6703111 או בפקס 03-6882239

חלוקת גליונות שכיחא בכפוף לתקנון (בכו שכיחא שלוחה 6)

השתתפות בהוצאות בשלוחה 5

ההסכמות ומכתבי ברכה על החיבורים הקודמים נתנו ממרנן ורבנן זצוקללה"ה ויברלחמ"א:

הגר"ח קניבסקי (מצו"ב), הגר"ם שמרנבון, הגר"ש דבלצקי, הגר"א גרבוז, הגר"ד דיסקין, הגר"ב שרייבר, הגר"ם קארפ, הגר"א וייס, הגר"ע פריד, הגר"י פישר, הגר"ם קסלר, הגר"ח מישקובסקי, הגר"ש הכהן גראס, הגר"י רצאבי, הגר"ש זעפרני.

הדברים נכתבו בדרך לימוד ומטרתם לעורר את כותב הדברים לעיון בנושאים הנידונים, ואינם מתיימרים לשמש כתחליף לפסק הלכה או לפוסקי הלכה, ואין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים בלא שאלת חכם.

כל מי שיש בידו השגה, בין בתיקון טעות של ממש או בשיקול הדעת, או כל הערת שיפור על ניסוח או פרט שיכול היה להיכתב טוב יותר - נשמח מאוד לקבל הדברים, על מנת לתקן הדברים במהדורה הבאה, ותבוא עלינו ברכה, ויהיה בזה זיכוי הרבים.

ואם ח"ו השתרבב לפום ריהטא מה שהיה עדיף לכתוב באופן אחר - הנני להתנצל על כך מראש ולהשתדל

שביחא שאלות המצויות בהלכה

לתקן הדברים להבא, ושנואות מי יבין.

האם ראוי לתת למשגיחי כשרות מכשירי טלפון חכם כדי לשפר את ההשגחה

אין

אני ראוי לבוא ולקבוע בזה דברים חדשים אלא רק לבאר מה שכבר כתבו בזה הגאון"צ רבני הביד"ץ במכתביהם שאין ראוי לעשות כן, והוא מכמה טעמים: (א) התוה"ק מלמדת אותנו לקדש עצמינו בכל דבר ולא רק במאכלות, וגם ענין קדושת המאכלות תכליתם הוא לקדש עצמינו בכל מה דאפשר, ולכן מכיון שמבחינת קדושת האדם השימוש הסמארטפון בסופו של דבר הזיקו רב על התועלת לכן אינו כדאי.

(ב) מאחר שרבני ומנהיגי הביד"ץ גופא פסקו שלא לעשות כן, לכן אין ראוי לעשות כן בהשגחה שתחת כשרות בד"ץ, בפרט שהרבה מאוכלי כשרות הבד"ץ אוכלים מחמת ריבוי הרבנים הגאון"צ שעומדים על גבי ההשגחה אם עושים כהוראותיהם, (ויש לציין שמה שמסתמכים בזה להתיר להחזיק סמארטפון על המכתב הידוע שכתבו חברי הביד"ץ שמשגיחי כשרות לא יוציאו את המכשיר החוצה שע"ז מסתמכים, לא נזכר שם שהדבר מותר אלא רק נזכר שם שאם יש משגיח שיש לו סמארטפון (ולא משנה מחמת איזה היתר מאיזה חכם שהורה לו כן או הוראת היתר שיש לו הוא עושה כן, ולא נחתו לזה שם כלל) שלכל הפחות לא יוציא החוצה, ולא נזכר שם מעבר לכך, ולא מסתבר לסמוך על מכתב כזה להתיר כשיש מנגד לזה מכתב ברור שנכתב בו לאסור).

(ג) המציאות הוכיחה שכמה בנ"א ירדו ברוחניות מחמת מכשיר הסמארטפון שהוריד לטמיון שנים של חינוך מבית האבא והתעלות במוסדות החינוך, והפך את האדם למעין פרווה וקריר ברוחניות, וצריך הרבה שיקול דעת וכובד ראש בשביל לומר שע"פ תורה והלכה כדאי לקדם דבר כזה.

(ואמנם יש מקומות אחרים שהנידון הוא האם "מותר" למי "שרוצה" להחזיק "לצרכי גשמיות", והוא נידון בפני עצמו, אבל כאן הנידון הוא אחר, האם בשביל להדר יותר בכשרות ראוי כלפי שמיא להחזיק כזה מכשיר כדי להעלות את רמת הכשרות).

(ד) אם גוף הלכתי ודתי חשוב כמו בד"ץ יתן פתח למכשירים כאלה, יהיו מקלי הדעת שישמחו מזה שכביכול ניתן הכשר למה שהם תמיד רצו, ודי בשמחה שלהם כדי להבין מה

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

דבר זה גורם ופועל, ודי למבין, וזה לא רק סיבה אלא גם סימן.

ה) ויש להזכיר בזה גם המכתב שיצא מכל גדולי ישראל לפני כשנתיים שאין היתר להחזיק סמארטפון גם לא לצרכי פרנסה, וכ' שם הגר"ש רוזנברג שההכשר שלו הוא רק להציל אדם ממצב גרוע יותר (ודימה זאת א' הדרשנים לרב שהורה היתר למאן דהו שבא לחזור בתשובה ואינו יכול להפסיק לעשן שישתדל לעשן רק אחר כמה שעות מכניסת השבת, שאין כאן הוראת היתר בזה כמובן), וכידוע שלא הסתפק בכך אלא אחר כך שוב ביטל ההכשר שלו לגמרי ומסר את הפיקוח לידי רב אחר, ויתכן שהוא מחמת הטעם הנ"ל שהיו שהבינו שיש כאן הכשר, ומ"מ גם אם נקבל שיש כאן איזה היתר (ואין מתפקידינו להיכנס לזה), הרי התנאי הראשון בהיתר בדיעבד כזה הוא שהאדם ירצה בהיתר, אבל לא להשפיע ולגרום מחמת זה על רבים שיחזיקו סמארטפון כשהם מצידם לא חשבו על רעיון כזה.

כל הנ"ל מספיק מחמת להכריע שלא יבקשו מהמשגיחים להחזיק המכשירים הללו, וכן דעת גדולי ישראל, ומה שטוענים שיש משגיחים שבלאו הכי יוצאים לחו"ל הנה מצד גדרי הלכה לצאת לחו"ל ולהחזיק סמארטפון הם ב' דרגות רחוקות זו מזו לגמרי, והיו הרבה שהוצרכו לצאת לחו"ל בזמנים שונים לצרכים שונים ובתקופות והזדמנויות שונות, ואינו דומה כלל להחזקת סמארטפון, והדברים פשוטים ואכמ"ל.

ו) ויש בזה עוד חסרון נוסף, שאם נאמר שעד כה היה כה ב"ד יפה להוכיח בשער בכל מיני הזדמנויות מי שהיה צריך להוכיח, מעתה ואילך יהיו כאלה שיאמרו התקוששו וקושו וכו', וחבל על דבר זה שיאבד, ודי בזה להמבינים מה שאני מתכוון לומר בזה.

ז) בסיום ותכלית הענין יש לשים לב לנקודה נוספת שככל ומערכת הכשרות יותר מקפידים על רמת ההתחשבות והאחריות בענייני קדושה ועל ציות הגוף העסקי של הכשרות לרבני הכשרות, כך יסמכו עליהם הציבור גם לענין רמת הזהירות בענייני הלכה, שכן רועה אחד אמרם מפי אדון כל המעשים ברוך הוא.

דבר שאין לו תורת בלי לענין שימוש אלא רק עשוי למטרת נוי האם הוא מוקצה או לא

הנה

ידועה דעת המחבר לגבי כדור משחק שנחשב שאין לו שימוש מוגדר, אבל נראה דתשמיש כבוד הוא תשמיש חשוב, דבהרבה מקומות נזכר שאדם משתמש בדבר בשביל להיראות בו, ור' יוחנן קרי למאניה מכבודתיה, וגם הדלקת נר ביו"ט בפוסקים נזכר שהענין בזמנינו הוא כבוד וחשיבות, א"כ נראה שיש שימוש מצד כבוד וחשיבות, וגם כל ענין תכשיט הוא תשמיש כבוד, ותכשיט מבואר בכמה מקומות שהוא מותר בטלטול (כל שאינו מוקצה מחמת חסרון כיס), ומצינו שיש תכשיט לאדם ותכשיט לבית, ודבר כזה הוא תכשיט לבית.

ובדקתי וראיתי בספר וביום השבת עמ' שא שהביא בשם ספר ברית עולם הל' ממחס"כ סעיף ז' ששימוש לנוי אינו נחשב שימוש כלל, אך הביא שם שכל האחרונים חלקו ע"ז, התהלה לדוד סי' שלו סק"ו, והגר"מ פיינשטיין והגרשז"א, וציין שם לשבט הלוי ח"ג סי' לב.

האם מותר בשבת להכין מטרנה מעט סמיכה בבליילה רכה

עיקר

הקולא שהזכירו פוסקי זמנינו במטרנה הוא כשהדבר נמס לגמרי, וכמ"ש החזו"א (או"ח סי' נח סק"ט), שדבר שנמס לגמרי לא גזרו עליו, ואמנם יש צד להתיר להכין מטרנה גם אם במהלך ההכנה הוא קצת סמיך כיון שמטרת וסיום ההכנה היא שיתנמס לגמרי (ראה אול"צ ח"ב פל"ג תשובה ח), אבל באופן שמכניס הרבה מאבקות המטרנה בשביל שהתוצאה תהיה סמיכה בזה הוא נידון אחר, שאם יוצר משהו סמיך מעט כבר דינו כבליילה רכה שמותר לעשותו בשבת רק בכפוף לדינים המבוארים בסי' שכא מסעיף יד ואילך ומשנ"ב שם.

ולמעשה הכנת מטרנה באופן כזה דינו שווה להכנת דיסה קרה בשבת בבליילה רכה.

וקיצור הדינים המבוארים בפוסקים שדבר שאינו בר גיבול ובלילתו רכה מותר להכין ממנו הרבה אם עושה שינוי (ובבלילתו עבה צריך שיהיה גם שינוי מעט מעט ולא ניכנס בזה כאן לדיני בלילתו עבה), ולדעת המשנ"ב סעיף קטן סח וסקנ"ז צריך שינוי גם בסדר הנתינה וגם בעירוב וכ"ה בתרוה"ד, ולדעת החזו"א או"ח סי' נה סק"ח די בשינוי אחד של סדר נתינת המשקין, וכ"ה בדרישה.

וכתב בחוט שני (ח"א פי"ג עמ' קז ועמ' קיד) שבדיסה רק בבליילה רכה מותר אם משנה מסדר הנתינה לדעת החזו"א, ולדעת המשנ"ב צריך גם לשנות בעירוב ולערבו שתי וערב

שביחא שאלות המצויות בהלכה

ואסור לנער אותו, וכ"כ בשבט הלוי (ח"ט סי עג) שמשום צורך התינוק אפשר להכין דיסה דלילה עם שני שינויים.

ובמציאות בפרקטיקה לענין השינויים שיש לעשות בזה צע"ק, דלא שמענו שיש סדר קבוע בנתינת המטרנה שיש לשנותו בשבת, ויל"ע אם מודדים את הדרך לפי כל אחד מה שהוא רגיל או לפי המקום, וברמ"א סי' שכא סט"ז משמע שהולכים לפי המקום, וכן מבואר בחזו"א באו"ח סי' נח סק"ה.

ולמעשה המשנ"ב בסקנ"ז הביא מחלוקת כיצד ינהג במקום שאין ידוע קפידא בסדר הנתינה ועי"ש מש"כ בזה, והחזו"א שם כ' שאם מנהג המקום שלא להקפיד אין תקנה לדבר וכדעת הט"ז המובאת במשנ"ב שם, ומ"מ כ' שם החזו"א בסק"ו שבבבליה רכה אפשר להקל על ידי שיעשה שינוי בסדר הגיבול כיון שבבבליה רכה איסורה רק מדרבנן ולכן אפשר לסמוך על הפוסקים כר"י בר' יהודה שאין איסור מהתורה בנתינת המים לקמח ודי בשינוי שלא יבחש כדרכו אלא בשתי וערב או על ידי עירוי העיסה מכלי לכלי, ויש להעיר על זה דגם קולא זו של החזו"א מיוסדת על שיטתו שם ובסי' נו סק"ג שנתנית מים לדבר שאינו בר גיבול אינה אסורה אלא מדרבנן, אבל המשנ"ב סי' שכא סק"נ חולק על זה וסובר שלפי רוב הראשונים חייב אפי' לר"י בר"י מיד בנתינת המים, וא"כ קולתו זו של החזו"א אינה מיוסדת על שיטת המשנ"ב.

וגם לענין השינוי של מעט מעט צ"ע אם שייך כאן להשתמש בזה מכיון שבמטרנה הדרך להכין ביום חול ג"כ מעט מעט, ובפרט לפמ"ש במשנ"ב שם סקנ"ד שאפילו כגרוגרת חשיב מעט מעט, ויעוי' בחזו"א סי' נח סק"ח דבדבר שהדרך לגבל ממנו מעט מעט אין מועיל בו השינוי של מעט מעט.

ואולי אם יכין מטרנה מעט מאוד באופן שניכר שכזה מעט אין דרך כלל להכין בימות החול ייחשב שינוי.

ולגבי הנידון בדבר שהוא בר גיבול אם מועיל בו מעט מעט נחלקו בזה המשנ"ב והחזו"א סי' נח סק"ז, אבל מטרנה הוא באמת דבר שאינו בר גיבול.

ויעוי' בשש"כ פ"ח הערה י' ובח"ג שם שהביא בשם הגרשז"א שיתכן להקל יותר במטרנה סמיכה הנ"ל כיון שניכר שאינו לאפייה ושרוצה לאכלו מיד, ולא העתקתי כל דבריו כי דבריו מחודשים מאוד, ובפרט שבסוגי' מבואר דיש דברים שאינם לאפייה כלל שחייב עליהם, ומנ"ל לומר דתליא או באפייה או במשך זמן, ועוד דיש מלאכות שנחלקו הפוסקים אם סמוך לסעודה מתיר, ומבואר דקשה לחדש דין זה מסברא, בפרט שכאן הוא תוספת סברא שהדבר הוא רגיל וניכר שנעשה סמוך לסעודה, בפרט שהגרשז"א עצמו לא פסק כן בוודאות וששאר פוסקי זמנינו חלקו על זה.

ומ"מ החומרא בזה היא דוקא באופן שיש מינימום של סמיכות דבר מה המורגשת (וגם אז

שביחא שאלות המצוות בהלכה

במקרה הבסיסי והרגיל שלה יהיה דינה כבלילה רכה שהזכירו הפוסקים), אבל במקרה שהסמיכות היא רק בדיעה ולא באמת מרגישים משהו סמך, אף אם בפועל אינו דליל באותה רמה כמו מים צלולים כמו שמכינים מטרנה רגילה, מ"מ לא בהכרח שנחשב סמך, וכל שיודע שיש איזו סמיכות כל שהיא ואינו יודע אם הוא בגדר הסמיכות הנזכרת יעשה שאלת חכם.

יש לציין בכלל זה לדברי היש אומרים בסי' שכא הנ"ל סט"ז שמחמירים מאוד בנתינה בשבת, ולא נחיתנא בתשובה זו לפרש דבריהם כיון שרהיטת הפוסקים האחרונים דלא כדבריהם.

חיות מפוחלצות האם מותר לטלטלן לצורך גופו או מקומו בשבת

יערי' בריש סי' שח ובמשנ"ב שם שדברים שאדם קובע להם מקום ומקפיד שלא להשתמש בהם שימושים אחרים דינם כמוקצה מחמת חסרון כיס ואסורים לטלטל גם לצורך גופו ומקומו.

וחיות אלו הם דוגמה טובה לדבר שאדם מקפיד שלא ישתמשו בהם לדברים אחרים, דהנה אם אחד האורחים או הילדים יתחיל לשחק בזה או להשתמש בו לצורך כל שהוא, כגון לפתוח בו קופסת שימורים, בודאי שהבעה"ב לא יהיה ניחא ליה בזה וייכנס ללחץ מסוים, א"כ יש כאן הגדרה שאינו משתמש בהם שימושים אחרים, וממילא דינו כמוקצה מחמת חסרון כיס.

והובא בשם הגרשו"א (שלחן שלמה סי' שח ובהסכמה לספר שבות יצחק) שגם כלי שמלאכתו להיתר שמקפידים עליו שלא לטלטלו כלל ומייחדים לו מקום מחמת חשיבותו כשעון קיר וכדו' שחוששים שיתקלקל נחשב מוקצה מחמת חסרון כיס, ועוד הובא בשמו (שש"כ כ הערה נ ושלחן שלמה שי סקכ"ג אות ב) שכל דבר שמקפידים להחזירו למקומו בגמר השימוש נחשב גדר שמייחדים לו מקום ודינו כמוקצה.

ועי' בסי' שח סס"א בדברי הפוסקים שם על כלים המיועדים לסחורה ומקפיד שלא להשתמש בהם.

ואע"פ שמצד קובע לו מקום היה מקום לדון ולטעון שקובע לו מקום הוא רק כאשר חושש שינזק בעצם הטלטול וההעברה מהמקום, מ"מ כאן יש בזה קפידא על כל שימוש שלא להשתמש בגוף הכלי, וגם אין פשוט לי שאדם הבעלים של זה לא חושש שיינזק בהעברתו וטלטולו, ומסתבר מאוד שבמוזיאונים וכיו"ב יש כללים ברורים למי מותר לטלטל ולהעביר את הדברים היקרים האלה, ולכן מכח כ"ז קרוב לודאי שדין כלי זה הוא מוקצה מחמת חסרון כיס.

והנה בגוף הנידון הזה אנחנו נכנסים לעוד שאלה, האם כלי שעומד לנוי יש לו דין של כלי

שביחא שאלות המצוות בהלכה

שעומד לשימוש או כלי שאינו עומד לשימוש כלל, ובזה אדון בל"נ בתשובה הסמוכה.

האם במסעדה מברכים ברכת האורח

עיקר

ברכת האורח נקבע להכרת הטוב למי שקיבל טובה וצדקה מבעה"ב בחינם אך לא ממי שקנה אוכל מסוחר בדרך מסחר (ראה משנ"ב סי' רא סק"ז בשם המג"א ואמנם שם נזכר גם שהוא סמוך על שלחנו אבל די במה שמשלם כדי לפטור שכן משמע בשעה"צ קסז ס"ק ס"א אבל גם משם אינו מוכרח דמיירי שם במי שאין לו שום קשר לסעודה, אבל בכה"ח סקי"א פי' להדיא דברי המג"א במשנ"ב הנ"ל דסגי במה שמשלם שאינו מברך), מכל מקום אין איסור לומר ברכת האורח גם במסעדה והמברך מתברך שכן דעת המור וקציעה שהאורח מברך ברכת האורח גם כשמשלם.

האם בתענית אסתר מוקדם יש נפילת אפים במנחה

כן

משום שתענית אסתר אינו יום הפוטר בנפילת אפים אלא רק כשהוא סמוך לפורים אין אומרים בתענית אסתר במנחה נפילת אפים משום שהוא סמוך לפורים (ראה או"ח קלא ו ומשנ"ב סקל"ג, ויש לציין שבמאירי כ' שתענית אסתר היא תענית של שמחה, והיינו שהיא ג"כ זכר לנס).

ולא נכנסתי בזה למנהגים מקומיים וחריגים.

אדם שסבור שהעולם למעשה יהיה יותר מששת אלפים שנה האם דינו ככופר

הנה

זה שאדם אינו מאמין אפי' בפרט אחד מדברי חז"ל דינו ככופר זה ברור כמ"ש הרדב"ז וכמ"ש בהנהגות מהרש"ל (נדפס עם שו"ת מהרש"ל הוצאת זכרון אהרן).

אבל מי שסבור שלמעשה העולם יתקיים יותר מו' אלפים שנה אין דינו ככופר שיכול לומר דלהלכה קים ליה כהרמב"ם שסובר שאין הלכה כאותה משנה (הבאתי בחיבורי על המדרש הגדול) ושהעולם לא ייחרב אלא העוה"ב הוא אחר המיתה ושימות המשיח אינם לבין העוה"ז אלא שעבוד מלכויות, ושאיין הלכה כאותה משנה הסוברת שהעולם לא ייחרב דיחידאה היא אלא והארץ לעולם עומדת, וכ"ז נזכר טיפין טיפין בכמה מדברי הרמב"ם.

ומ"מ למעשה אין הכרח שהלכה כהרמב"ם בזה, מכיון שהרמב"ם נסמך בזה בעיקר על חכמת הפילוסופיה ואין הלכה כהרמב"ם בדברים שנקט כהפילוסופיה כמש"כ בביאור

שביחא שאלות המצויות בהלכה

הגר"א על השו"ע וכמ"ש בעל הלשם באריכות ובנחרצות.

ומה ששאלת האם האותיות דר"ע חולק על הגמ' במספר השנים, הנה מסתמא שלא ידע כת"ר שכתבתי ביאור על האודר"ע ויצא לאור במהדורת זכרון אהרן, ושם ציינתי שכן הוא שוב פעם בחלק החדש של האודר"ע שנדפס בהמשך הכרך שם ושכ"ה גם בפיוט הקליר, עי"ש במה שצינתי.

ופשטות הגמ' בר"ה לא ע"א שהיום השביעי הוא כנגד שבת דיומו של הקב"ה אלף שנים, וממילא צריך שיחרב מתחילת שבת, דשבת אינה ימי המעשה כלל, עי' ברש"י ר"ה שם מש"כ מאין אדם וכו'.

אבל יש להמליץ קצת דהנה מבואר בפסחים נד ע"א שיש דברים שהקב"ה ברא בין השמשות, וק' דהרי הקב"ה שבת בשבת, והתי' לזה מבואר במדרש דאדם אינו מכיר עיתותיו ורגעיו וכו' אבל הקב"ה מכיר לכך שבת מתוך החול לקודש, הלכך מבואר שבשבת שבת בראשית בבריאת העולם נעשתה מלאכה בבית השמשות.

הלכך גם ביום השביעי של שבעת אלפי שנים שיומו של הקב"ה אלף כמבואר בר"ה שם אין שבתה בבין השמשות, וממילא תחילת בין השמשות יוצא מאה שנה לפי בין השמשות דר"ת, לפי ע"ב דקות יחסיות, ומה שיורד מהחשבון ז' שנים שהוא בערך ה' דקות צל"ע בזה.

ולכאורה יש כאן אסמכתא לדעת הגריש"א (פסקי הגרי"ש עמ' קי וכע"ז נראה דעת שו"ת מהרש"ג סי' לח וסי' סו ומועדים וזמנים סי' רנג) על תוספת שבת שדי מעיקר הדין בחמש דקות (ויש בזה הרבה דעות גם בראשונים ובפוסקים ואכמ"ל, ועי' שעה"צ סי' רסא סקכ"א), אבל במאמר דב"ר פ"י, ט שהביא רש"י בראשית ב, ב, שהקב"ה יודע עיתותיו ורגעיו וכו' משמע שהקב"ה לא הוסיף מחול על הקודש, וכן בב"ר פ"ט יד זו שעה יתירה שמוסיפין מחול על הקדש ובה נגמרה מלאכת העולם, ומשמע שהקב"ה עצמו לא הוסיף מחול על הקדש, וכדפי' בעץ יוסף שם, אבל באמרי יושר שם נראה שפירש להיפך ולדידיה יש ליישב אותם חמש דקות על תוספת שבת.

ושוב ראיתי שבחי' ח"ס ר"ה ט ע"א נקט שהקב"ה עשה תוספת שבת אבל עשה רק בין השמשות, ולדבריו מיושבים החמש דקות אלו, ומ"מ הם פחות מבין השמשות שלנו של ר"ת מאחר שהקב"ה יודע עיתותיו ורגעיו.

ומ"מ יש צדדים שהחמש דקות הם ג"כ מטעמי ספקות שמא אינו מדויק ומדינא סגי בפחות מזה (ויעוי' שו"ת ארץ צבי ח"א סי' ס' ואג"מ ח"א סי' צו), ולפי צד זה אי אפשר לפרש כן.

מי שהזיז כלוב של תוכי שהיה סגור על ידי שנצמד לקיר, ועל ידי זה נפתח הכלוב והתוכי פרח ואבד, האם חייב בזה

**בגמ
רא**

ב"ק נה ע"ב איתא שהפורץ גדר בפני בהמת חבירו פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים, ונאמרו כמה פירושים ושיטות בדברי הגמ' שם, מאחר ויש כאן ג' נידונים, על הכותל ועל הבהמה ועל מה שהזיקה הבהמה, ויעוי' שם בתוס' וכן ברמב"ם פ"ד מהל' נזקי ממון ה"ב ובהשגות הראב"ד ומגיד משנה שם, ולמעשה הרמ"א בחו"מ סי' שצו ס"ד הביא ב' דעות בזה, דיש אומרים שאינו חייב על הבהמה עצמה, והיינו רק בדיני אדם, דאילו בדיני שמים חייב, כמ"ש שם הסמ"ע סק"ח ובאר היטב סק"ו, וכן מסתבר לפי סוגיית הגמ' שם שבדיני שמים ודאי חייב מצד גרמא.

(ואמנם החו"י סי' רד נוטה לחייב באופן שהיה מעשה גמור במעשהו, עכ"פ לענין שיועיל תפיסה, כמו שהביא שם הפת"ש, אבל כאן בהזזת הכלוב לא היה מעשה).

ומסתימת דברי הרמ"א משמע שדעה הראשונה שהביא הרמ"א סוברת שחייב על ההמה עצמה, וכן מבואר בביאור הגר"א שם בדעתו, ושכ"ה להדיא דעת הרמ"ה כמו שהביא בביאור הגר"א שם, עיי"ש היאך מפרש הסוגיא בגמ' לפ"ז, וכ' הגר"א שם עוד שהרב פסק לחייב בזה, והיינו מה שסיים וכן עיקר על הדעה הראשונה שם.

ודעת המחבר אינה ברורה דמפשטות דברי הרמ"א משמע שדעת המחבר שחייב אפי' על נזקי הבהמה וכ"ש על אבידת הבהמה עצמה, שבזה גם הדעה הראשונה של הרמ"א סוברים לחייב, ויש לזיין דמלשון הרמ"א משמע שהוא כל שכן אצל למעשה יש צראשונים שנקטו להיפך דלענין הצהמה עצמה יהיה חייב ולענין נזקיה יהיה פטור כמו שיוצא להלן, אבל בפועל הט"ז נקט שהמחבר לא חלק על הרמ"א בזה, אלא שהט"ז לא נחית אלא לתחילת דברי הרמ"א בזה דמיירי לענין נזקים שהזיקה הבהמה, שבזה הביא הט"ז ראיה מסעיף ג' שהמחבר מודה להרמ"א בזה, אבל לענין תשלומין על הבהמה לא נחית המחבר בסעיף ג' כלל כמבואר שם בסמ"ע ס"ג סק"ו, וגם הט"ז לא נחית להדיא מה דעת המחבר לענין זה, דברמ"א גופיה משמע שיש ב' דעות בדבריו, ולא נתבאר בדברי הט"ז מה סובר המחבר בזה.

והנה בתשובת הרמב"ם לחכמי לוניל הובא במגדל עוז על הרמב"ם שם ובדרישה שם מבואר שסובר שאם לא הוציאו הבהמה בפועל לא נתחייבו בדיני אדם על הבהמה עצמה אלא רק על נזקיה, אבל הב"י הביא בשם המגיד משנה שהראב"ד והאחרונים חולקין על זה וסוברים להיפך שחייב על הבהמה עצמה ופטור על נזקיה ומאחר שהרמב"ם יחיד בדבר זה נקטינן כוותייהו, ומסתימת דבריו שנקט כאותם האחרונים שמחייבים על הבהמה, אבל שוב ראיתי שבהלכה למשה פ"ד ה"ב (הובא בהגהות והערות על הב"י שם) נקט דמ"ש שם בב"י בשם המגיד משנה שהראב"ד והאחרונים חולקים על הרמב"ם הוא רק לענין הפטור

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

על נזקין ולא על החיוב על הבהמה עצמה ותמה על הב"ח שלא למד כן (ויש לציין דגם הבאר הגולה למד כהב"ח שהראב"ד סובר כרמ"ה לחייב על הבהמה עצמה, והנידון אם המ"מ קאי על השגות הראב"ד או על תשובה אחרת שהי' להם מהראב"ד ודברי ההלכה למשה מסתברים דבפשוטו אין שום הכרח לומר שמתכוון לעוד ראב"ד יותר ממה שנזכר בדבריו ושנזכר בדברי הראב"ד בהשגות שרק נזכר שפטור על הנזקין ולא נזכר שחייב על הבהמה עצמה), וממילא גם מה שפסק הב"י כדברי הראב"ד והאחרונים שהביא המ"מ אין ראיה מזה שמחייב על הבהמה עצמה, דשמא ס"ל להב"י כדעה ראשונה שבטור שהיא דעת רש"י ותוס'.

ודין כותל רעוע המבואר בשו"ע אינו שייך דבכותל רעוע כ רש"י בריש דף נו דלמסתר קאי ואינו שייך לכאן.

ואין לטעון שרק במעשה גמור חייב דאדרבה החו"י הנ"ל טען שאם עשה מעשה בזה לכו"ע חייב גם להפוטרים, אבל כאן מיירי שלא עשה מעשה אלא פתיחת בעלמא.

והמחבר מאחר שלא נחית בזה להדיא א"כ גם בני ספרד נוהגים כהרמ"א בזה, ובפרט אם נלמוד כהב"ח והבאר הגולה בדברי המ"מ שהראב"ד והאחרונים סוברים כהרמ"ה דלפי פירושם נמצא דהב"י פסק כוותייהו והכריע להחמיר בזה, ומ"מ גם לרש"י ותוס' והרמב"ם שהם היש אומרים ברמ"א שפטור בדיני אדם מ"מ חייב בדיני שמים נמצא שבכל גווני יש לחייבו (ומכיון שחייב בדיני שמים עליו לשלם לו, וכ"ש בזמנינו שאין יד ב"ד תקיפה בכלל וכל הוראת ב"ד הוא רק מה שחייב בדיני שמים).

ולענין אם יש לפטור הנה מבואר בסי' שעז סעי' א ד דברשות חבירו חייב באונס ופטור באונס גמור, ובנידון דידן אם היה הכלוב פתוח מצד אחד ונשען על הקיר והוא הזיז אותו מסתבר ע"פ הגדרים המבוארים שם בס"ג שחייב שכן היה צריך לראות מה הוא עושה, ורק באופן שע"פ מה שידוע שהוא תקין היה צריך להיות בסדר וקרה משהו שלא היה צריך לקרות אז נפטר כמבואר שם לענין שליכות הסולם דאם היתה רעועה חייב ורק אם היתה בריאה ונפלה או התליעה אז חייב, וכאן הרי אם היה רואה מה שהוא עשה לא היה עושה זאת, ומה שקרה שבגלל שאיון רואה מה שהוא עושה הביא את הנזק.

(ולענין מה שטוען שלא שם לב, הנה אדם מועד לעולם, ואע"פ שמצינו באיזה דברים שיש טענת אונס בניזקין, מ"מ באופן כזה שהזיז כלוב ונפתח ולא שם לב לבדוק שהכלוב נפתח מסתבר שאין כאן טענת אונס א"כ יש לו טענה מיוחדת על המבנה של הכלוב היאך היה מונח), ואם מדובר באופן אחר יש להחליט כפי הענין.

וכדאי לבדוק באיזה אופן ומה בדיוק קרה כדי שכשיבואו לשאול יוכלו הב"ד לפסוק לפי זה.

וכתב לי חכ"א הנה מה שרצו לחייב מצד הראשונים בסוגיא דפרץ גדר בפני בהמת חבירו.

שביחא שאלות המצוות בהלכה

נראה לי שלא דומה שהרי שם באמת שיטת המחייבים טעונה ביאור שהרי מבואר שם בגר"א שהחייב הוא מצד גרמי ולא משום אדם המזיק, ונתקשו רבותינו אחרונים ז"ל למה יש כאן כללי גרמי. הרי לפי השיטות שצריכים ברי היזקא אין כאן ברי היזקא שהרי לא בטוח שתאבד ועוד שהרי אין כאן מעשה בגוף הממוץ וגם הנזק לא בא מיד והבהמה יצתה מאליה והוא לא הוציא אותה. ועיין בדברי הגרש"ר צוק"ל (בשיעורים על מס' סנהדרין דף עז). שהגדר הוא מצד שלקח את השמירה מהבהמה והפך אותה לבלתי משומרת כעין מי שמניח כיסו של חבירו ברה"ר שזה עצמו נזק וכך נראה באמת מדברי הרמב"ן בדינא דגרמי. ואם כך כל זה שייך לומר רק באופן שמיד פריצת הגדר מעמיד את הבהמה ברה"ר ואין לה שמירה אבל כאן התוכי הרי עדיין פתיחת הכלוב לא מהווה אותה כבלתי משומרת כיון שעדיין נמצאת בתוך הבית ואם אח"כ יצאה מהבית אז זה כבר באמת לא מתקיימים כללי גרמי. ורק לפי שיטת רש"י והסמ"ע בדעת הש"ע שאין הבדל בין גרמי לגרמא יהיה חייב אבל צריך שיהיה כוונה להזיק ולא נראה שכאן יש כוונה להזיק. ועוד שהרי גם לפי דברי הב"ח שמבואר בדבריו שהוא מדין מזיק בידים, ועיין במאורי אש לגרש"א צוק"ל למה זה יכול ליחשב בידים ומדמה את זה למי שעושה נקב בחבית של יין נראה לי ברור שאין כאן צד שיחשב מזיק בידים. כמובן שאם באמת הכלוב נמצא בקיר חיצוני באויר ולא בתוך הבית אז מובן שדומה לזה למי שפרץ את גדר חבירו ויצאה הבהמה ונאבדה. עכ"ל.

והשבתי, לענ"ד א"צ לבוא בזה להדעות המחייבות בגרמא ומשוות גרמא לגרמי, ולענ"ד הבע"ח נחשב אינו משומר מאז שנפתח גם אם הוא בתוך ביתו של בעה"ב, שכך הוא הדינים לגבי צידה בשבת ויו"ט בין לגבי מחוסר צידה ובין לגבי להתחייב בצידה וכן לענין דיני חצר המשתמרת לקנות מציאה בכל זה אין דין שימור לבעל חי שנמצא במצב כזה שהוא בכלוב פתוח והבית פתוח (גם אם הבית קטן מאוד).

וכתב החכם הנזכר, אמנם זה נכון מה שכתב לדעות שמשווים גרמא וגרמי לא צריכים להגיע לכל זה אמנם האמת שמצינו מח' בין הש"ך לסמ"ע בדעת המחבר לענין זה כמבואר בסימן שפ"ו באריכות. לגבי מה שכתב לדמות את זה לענינים אחרים אפי' שלגבי שבת נחשב מחוסר צידה אמנם עדיין הגדרים נראה לי מסביר שהם שונים שעדיין שחסר לו צידה אמנם א"א להגדיר שהבעל חי הוא לא בגדר שמור כי עדיין נמצא במצב שלא הולך לאבד כל עוד שלא יצא מהבית ואולי הגדרים שונים. אמנם קטונתי לדבר עוד בענין כי אין לי בקיאות גדולה בכללים של צידה בענין שבת וחצר המשתמרת. יש"כ גדול. עכ"ל.

והשבתי, דוחק הוא בעיני לומר שיש כאן גדר חדש של דבר שאינו משומר אבל אינו הולך ליאבד בפרט שבסוגיות האחרות אין גדר כזה אלא דבר שאינו הולך ליאבד חשיב משומר וכן להיפך. ויש להוסיף בזה גם לענין דיני הזמנת מוקצה שאם מזמין אפרוח מפרח שאינו סגור לא חשיב הזמנה כלל כמבואר בסוגיות בפ"ק דביצה.

אישה שהתאלמנה בפעם השניה כשהבעל עבר את גיל השמונים האם יש לה דין קטלנית להיאסר להינשא שוב

לא

ראיתי להדיא לע"ע נידון על זה בפוסקים, אבל יש לציין לדברי הרמ"א שנהגו להקל כשהיה סיבה למות כגון בשעת דבר או מגיפה, ומשמע שם שגם אם עדיין הוא בשעת דבר או מגיפה, עדיין יש להקל בזה מאחר שיש לתלות המיתה בדבר, ועי' בסוגי' ביבמות בענין הנידון אם מעיינא גרים וכו' והנפק"מ בזה, ויעוי' בנו"כ שם בשם מהר"י ווייל דאם היו ב' פעמים מחמת דבר שיש לתלות בו שוב יש לחשוש לקטלנית ואין להקל לפי דעתו אלא רק באופן שפעם אחת היה מיתה מעמו ופעם אחת היה מיתה על ידי דבר.

והנה נחזי אנן דמבואר בסוגי' דגיטין וכן נפסק בשו"ע דעד גיל שמונים יש חזקת חיים ומשמונים ואילך אין חזקת חיים (ועי"ש עד מתי נמשך זמן זה), וא"כ לכאורה אם אחד מהבעלים הראשונים מת בשמונים ועכ"פ באופן שרק אחד מהבעלים הראשונים ולא שניהם (לחשוש למהר"י ווייל הנ"ל) אולי יש מקום לומר דיש לתלות המיתה במה שלא היה לו חזקת חיים והיה עומד למות כמ"ש בברכות יז הכל למיתה הן עומדין, א"כ יש חילוק עצום בין קודם שמונים שהוא בחזקת חיים לבין אחר שמונים שהוא עומד למיתה.

אולם יש לחלק בין מיתת מגיפה למיתה מעצמו בן שמונים, דבשמונים אין לו סיבה לחיות אבל גם אין לו סיבה למות, דאין לו דין חולה ולא גוסס ולא מסוכן, וא"כ סוף סוף יש לומר דמזל דידה גרם למיתתו, וא"כ המזל עלול לגרום גם באדם צעיר.

וגם יש לדון דשמא מגיפה מיירי באופן שעכשיו אין חשש מגיפה וצל"ע בזה משא"כ באופן שבעל שלישי אינו בן פ' ועתיד להיות בן פ', דכאן הרי עתיד לבוא לידי סכנה, גם אם נאמר שהמזל הזה מסוכן רק מגיל פ', ומיהו אם עבר את גיל ההפלגה המבואר בגיטין שם ובשו"ע כ"א לפי שיטתו, ספק זה אינו שייך.

ומ"מ משום עיגונא אולי יש יותר להקל בזה, בפרט מה שמבואר שם בנו"כ שעיקר טעם ההיתר בזה הוא מכיון דדשו בה רבים שטעם זה נזכר בגמ' במקומות אחרים (עי' שבת קכט), אבל גם שם הוא רק בצירוף מה שמצאנו להדיא דעות בפוסקים להקל במגיפה ועי' בגמ' יבמות הנ"ל, ועי' בנו"כ שם דהרדב"ז הקיל רק בקטלנית דב' ולא בקטלנית דג' שרק בב' הקיל בצירוף שהחשש לקטלנית דב' הוא מספק מסכנתא, וא"כ לענייננו יש לדון בכל זה, ומסתימת הפוסקים לכאורה לא מצינו שהזכירו היתר זה.

האם מותר לברך את האדם גם אם לא הודיעו לו קודם לכן שיפשפש במעשיו בדברי הספר חסידים

אמנם

כ' בספר חסידים (סי' תשנ"ד תשנ"ה) שלא יברך או יתפלל החכם על מי שבא אליו אלא שיאמר קודם לאדם שיתקן מעשיו ושיבטיח לתקן מעשיו, מ"מ נראה שהאיסור הוא לאו דוקא, דבהרבה מקומות לשון אסור הוא לאו דוקא כמ"ש הראשונים, ומאידך מצינו בהרבה מקומות בגמ' ומדרשים שהחכמים בירכו מיד שבאו אליהם לבקש ברכה בכל עת צרה כמו שמצינו חנה תתיפי וכל הענין שם בגמ' תענית ובהרבה מקומות.

אלא שהספר חסידים מיוסד על הדין שהובא ברמב"ם ריש הל' תעניות (והובא במשנ"ב הל' תעניות) שצריך לפפש במעשיו כשיסורין באין עליו, כמ"ש ואם תלכו עמי קרי וגו', וכמ"ש בגמ' ברכות ה' ע"א שאם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו, וממילא החכם ילמד את האדם שיפשפש במעשיו, וגם הזכיר שם בספר חסידים נביא, דהנביא ודאי יודע אם הצרה באה על החטא, ושם בודאי יש חיוב גמור לשוב בתשובה כשיודע בודאות שצרה זו באה על חטא זה.

ולמעשה ברור שהמנהג הוא שאין החכם מחוייב להימנע מלברכו גם אם לא ביקש מהאדם לשוב בתשובה, שכך מוכח בהרבה מקומות ג"כ, ויש בזה ואברכה מברכך להרבות בברכות כל מה שיכול לאחרים (ראה קב הישר ועי' ברכות נה ע"א), אלא שהחיוב מוטל על האדם לשוב בתשובה והחכם ערב לו וצריך להוכיחו כדי שלא יכשל האדם בחטא, ואם אין עכשיו החכם מחוייב להוכיחו מכל טעם שיהיה כמו שלפעמים גם אין החכם מחוייב לטרוח ללכת ולהשיב בתשובה כל מיני בני אדם שיודע שחטאו (שמצוה שלא לומר וכו') ותמהני אם יש אדם שיודע להוכיח עי' ערכין טז, ואכמ"ל בזה, ועי' בשיעורי הגרנ"ק על מס' אבות מה שהובא שם בשמו שאין אדם מחוייב להוכיח כל אדם שרואה שעובר איסור), ממילא אינו צריך להמנע מלברכו.

ולענין שאלתך האחרונה אם תועיל ישועה וסגולה וכן ה"ה ברכה כאשר עדיין יש חטא לאדם, צריך לדעת שכשם שהברכה היא סגולה לטובה כך החטא הוא סגולה עוד יותר גדולה להיפך מזה, וכן לגבי סגולות שונות בלא תשובה כבר דנו בזה לענין כמה דברים שנאמרו בהם סגולות ונראה דהגדר בזה הוא שכל עוד שלא עשה תשובה יש סגולה נגדית לסגולה הטובה לחול ומשמים יחליטו כפי מה לפעול לפי הענין הכולל, ולכך כשיש ניגודים בין מה שהאדם גורם לסגל לו, יהיה לו כמו שיקבעו עליו מן השמים כיצד להתייחס לזה (עי' בספר מנחת תודה מה שהובא שם מהגרנ"ק כעין זה).

האם מותר להחזיק בבית חיות מפוחלצות

התוצאה

של חיה מפוחלצת היא שבעצם היה כאן דבר שלא היה לו צורה של חיה והחזירו בו את הצורה של חיה על ידי תכנון מחדש של צורת העור איך תעמוד ותישב, ועי' להלן שיש עוד אופן בהכנת הדבר הזה.

הנה יש איסור של עשיית צורות, ויש מחלוקת בראשונים לגבי הצורות שלא נתפרשו להדיא בגמ' שאסורים אם אסורים או לא, וכן יש נידון בתשובות מפוסקי זמנינו האם בזמנינו האיסור קל יותר מכיון שכהיום אין בזה חשד, וכמו שיתבאר כ"ז בהמשך.

והנה יעוי' ברמ"א ובש"ך דמבואר שם ממסקנת הדברים לגבי הצורות הנזכרות בגמ' לאסור דגם באופנים שמותרים בהנאה הנזכרים שם, אבל אסור להשהותן משום חשד (וציינתי עיקרי הדברים בתשובה אחרת), ובזמנינו נכנסים אנו לנידון האם יש כאן חשד דעבודה זרה או חשד דעשייה, וכמדומני שפשטות הדברים ע"פ הש"ך שהחשד הוא שעשה את זה, וממילא יהיה אסור גם בזמנינו.

אבל עדיין יש לדון דשמא באופן שאין חשש עבודה כלל אלא רק איסור עשיה לחלק מהראשונים (בעשיית בהמה חיה ועופות) שמא החשד יותר קל.

והנה יש לציין דכפי מה שנראה מדברי חכמי הטבע בזה שיש שני דרכים מרכזיים כיצד לבצע את תהליך היצירה של חיה מפוחלצת, דיש אופן שמקלפים את העור ואז יוצרים מזה צורה מחדש ע"י תכנון כנ"ל, ויש אופן שמקפיאים את כל הבעל חי מחיים והופכים אותו לנבילה על ידי תהליך כל שהוא שהופך אותו מבעל חי לבעל חי מפוחלץ.

והנה באופן הראשון מסתבר שיש כאן צורה שנעשתה על ידי אדם ועכ"פ דינה כצורה שנקנה מידי גוי, שכיון חיות יש כאן בעי' לפי חלק מהשיטות (שי' הרמב"ן ע"ז מג ע"ב ואו"ז ח"ד סי' רד, ושי' רבינו אליקים במרדכי ע"ז רמז תתמ, וכן נקט הריק"א בשו"ת אבקת רוכל ס"ג, [וכבר דנו האחרונים דלכאורה האצקת רוכל ע"ז קוטר דצריז ולענ"ד מקופי' נראה דמה שהקיל צרקמה הוא משום שצירף דעת כמה ראשונים להקל בצנע יותר משוקע וממילא הו"ל ספק ספיקא להיתרא, אצל לא עיינתי בזה, ומ"מ מה שכתנתי להלן צסוף התשובה דדעת השו"ע להקל מ"מ צאצקת רוכל לא סבר כך לכאורה], ועי' תוס' יומא נד ע"א מתשובת מהר"ם שהוא לכאורה תלוי בין התירוצים שם) ולא לפי הבה"ג סי' נד והרמב"ם הל' ע"ז פ"ג הי"א (ועי' יו"ד סי' קמא ס"ד) שסברו להקל בשאר צורות, וכן דעת רבינו אפרים במרדכי שם עכ"פ באופן שידוע שצורות אלו אינן נעבדות, וכך פשטות סוגיית הגמ' לפי מה שביארו התוס' ביומא שם.

(ואין חילוק בין צורת ארי גרידא לשאר צורות כל עוד שאין ד' חיות יחד, עי' בתוס' יומא נד ע"א וכ"ה להדיא בשו"ת הרשב"א ח"א סימן קסו, וכן אי' בסי' קמא ס"ד דד' חיות שלא ביחד אינם אסורים, ובאופן שהבעל חי הוא מסמל מזל כגון ארי שהוא צורת ארי עי' ש"ך

שכיחא שאלות המצוות בהלכה

סק"ל שהקיל במזל אחד בפני עצמו, ועי' ט"ז סקי"ג, והבאתי מדבריו בתשובה אחרת).

ואין בידי להכריע לכאן או לכאן רק לומר שאם מדובר בחיה מפוחלצת אם עשוי בשיטה הראשונה דינה שווה לבובות, והנהגים להחמיר בבובות (כמו שהחמיר בשבט הלוי ח"ז סי' קלד) יחמירו גם בזה, והמקילים בבובות יש להם על מה לסמוך וכמבואר שרוב צדדים בזה להקל, שהרי הרבה אחרונים הקילו בחשדא האידנא (יעוי' חכ"א כלל פה ס"ו ושו"ת משיב דבר להנצי"ב ח"ב סי' יא), ויש לצרף גם דעת הבה"ג שבצורות אלו אין איסור כלל (וכך לכאורה עיקר דעת התוס' מתשובת מהר"ם, וכך פשטות הגמ', וכן בשו"ע סי' קמא ס"ו פסק ששאר חיות ועופות וכו' מותרים, ולענין איך לפסוק כשיש סתירות בין השו"ע לאבקת רוכל עי' מה שכ' בזה האחרונים, ועי' פלאות עדותיך מה שהביא מ"מ בזה), ומ"מ הפשטות להחמיר בזה, ואם עשוי בשיטה השניה של התהליך בזה הוא קל יותר וכמבואר.

ונ"ל ראה ברורה שאדם מת שנשאר כצורתו אינו בכלל צורת אדם לאסור ממעשה דר"א בר"ש בפרק הפועלים עי"ש.

סופר מיוחס ומלומד שגובה הון עתק על מלאכתו האם בנתיבת הסת"ם שלו שייך גם כן דין עוסק במצוה להפטר ממצוות אחרות

מבלי

להיכנס לנידון עוסק במצוה בזמנינו, שהוא נידון בפני עצמו, יעוי' במג"א סי' לח סק"ח שכתב שאם עיקר כוונת העסק הוא לקבל שכר המלאכה אין דינו כעוסק במצוה, ובביאור הלכה שם הקשה עליו ומסיק בביאור הלכה שם ובסי' ע' שאם מכוון גם לשכרו וגם לשם שמים נחשב כעוסק במצוה.

ואמנם הזכיר שם הלשון שאם כוונתו לשניהם בשווה מקרי עוסק במצוה, ומשמע שאם יותר מכוון לשכר מלמצוה אינו בכלל זה, ולכן גם לפי הקולא של הביאור הלכה בסופר כזה שיותר מכוון לשכרו לא ייאמר דין עוסק במצוה פטור מן המצוה.

ועוד יש לציין דהביאור הלכה שם הזכיר עוד דאפי' אם אנו יודעים שעיקר התחלתו לכתוב היה רק בשביל שכר ולולי זה לא היה מתחיל מכל מקום אמרי' דהשתא שכותב אין מכוון כלל רק שכותב סתם לשם מצוות תפילין כדין עכ"ד, ומבואר מזה שהוא כעין אומדנא בסתמא, ומבואר אם כן שאם יהיה ברור לנו באופן מסויים שאין קיימת אומדנא זו לא ייחשב עוסק במצוה.

ויש מקום לומר גדר בזה למדוד אמיתת כוונתו לו יצוייר שיודיעו לו באמצע הכתיבה שהמזמין של הפרשיות לא יהיה באפשרותו לשלם את עלות הכתיבה אלא רק את הוצאותיו בלבד (ובאופן שלא יוכל למכור את הפרשיות לאדם אחר כגון כתב חריג או מנהגים מיוחדים בכתיבה או שהקלף של הלקוח) האם באופן כזה יעזוב את מלאכתו

שביחא שאלות המצוות בהלכה

ויפסיק באמצע, אם ברור שהוא יפסיק באופן כזה, מסתבר שעליו לא נאמרה אומדנא זו של הביאור הלכה, ולא ייחשב כעוסק במצוה, ובפרט אם יפסיק אפי' כשיודיעו לו שללקוח שלו לא יהיו פרשיות אחרות.

וכמו כן אם הסופר אומר או חושב באופן ברור בזמן שעוסק בכתיבה שלא היה רוצה לכתוב כלל והיה מעדיף בזמן זה לעשות משהו אחר רק שצריך פרנסה באופן כזה לא ונאמרו דברי הביאור הלכה.

ויש לציין דהמשנ"ב בסי' לח סקכ"ד סתם דברי המג"א שאם עיקר כוונתם להשתכר בזה לא נאמר עוסק במצוה, ואם כן זה פשוט שמש"כ הביאור הלכה שם שאף אם תחילת כתיבתו היה בעיקר בשביל להשתכר אמדינן שבשעת כתיבתו מכוון לש"ש לא נאמר באופן שברור לנו שהוא לא כך, דאם לא כן באיזה אופן נאמרו דברי המשנ"ב, אלא שכל שיש הסתברות הפוכה על סופר זה שעושה רק בשביל השכר ואפי' רק שעושה בעיקר בשביל השכר אין בזה דין עוסק במצוה.

ומ"מ אין הדבר תלוי בכסף שמקבל אלא ה"ה אם מקבל כסף רב על מלאכתו כל עוד שיש מקום לומר את הסבירות של הביאור הלכה שבשעת הכתיבה מתכוון לש"ש הרי יש בזה לדעת הבה"ל עוסק במצוה.

ואותם שעוסקים במצוה ואינם דורשים תשלום כלל ורק מקבלים אם נותנים להם, זה ברור שנחשבים עוסקים במצוה לכו"ע, שהרי סוג הנהגה כזאת שיטרחו הרבה במצוה על אף שיכול להיות ויתכן שלא יתנו להם דבר שייך רק אם מכוון לשם שמים, ויש לציין דגם בגמ' סוכה כו ע"א ושו"ע סי' לח ס"ח נזכר שתגרי תפילין פטורים מן המזוזה על אף שתגרים הם ודאי אנשים המרויחים כסף.

וראיתי בפסקי תשובות על המשנ"ב שם שהביא בשם כמה אחרונים שלא קיבלו הקולא של הביאור הלכה כלל, וסוברים שאם יש לו גם כוונה להשתכר (ציין שם לערוך השלחן סי' לח סי"א, כתב סופר סי' קיט, ועוד פוסקים בשדי חמד אס"ד מערכת סוכה סי' א', וכללים אות 5 כלל מה עי"ש, ועדיין לא היה לי הפנאי לעיין במקור הדברים), ודבריהם צע"ק מדברי הגמ' ושו"ע שמבואר להדיא שתגרים פטורים, ודוחק לומר שאותם תגרים הם אנשים שאינם לוקחים אלא כדי חייהם או שכר בטלה וכוונתם רק לצורך המצוה, שהרי סתם תגרים כוונתם למסחר, ויש לציין עוד דבגמ' פסחים נ ע"ב אי' לשון כזו בדיוק כותבי ספרים תפילין ומזוזות הן ותגריהן ותגרי תגריהן וכל העוסקין במלאכת שמים לאיתווי מוכרי תכלת אינן רואין סימן ברכה לעולם ואם עוסקים לשמה רואין, ומבואר בזה שנזכר אותו הלשון בדיוק אע"פ שברישא מדובר שעוסקין לשם מסחר שלא לשם שמים, ואע"פ שיש לדחוק דהא כדאיתא והא כדאיתא מ"מ הוא קצת דוחק לומר שלשון שנזכר בגמ' בפסחים ובסוכה באופן זה מדובר על שני דברים שונים לגמרי, ומיהו עיינתי בתוספתא סוף ביכורים פ"ט ה"י שם אי' כותבי ספרים וכו' וכל העוסקין שלא לשם שמים, ולפי הגי'

שביחא שאלות המצוות בהלכה

שם ניחא דמפרש התם להדיא שלא לשם שמים, וגם בפסחים אולי יש לומר דהו"ל כמו שמפרש להדיא דמיירי לש"ש, כיון דמסיים ואם עוסקין לשמה וכו'.

ריח קל של רפת פרות שמרחף בחלל החדר מהרפת הסמוכה ואינו מפריע ומורגש כלל האם זה אוסר אמירת דברים שבקדושה

יש להקל.

מקורות:

ריח

של צואת פרות אינו נחשב ריח רע מצד עצמו (כצואת אדם הנחשב ריח רע מצד עצמו גם בלא ריח רע, ועי' בתשובתי מק"ט 2402) אלא אם כן יש בו ריח רע, כמבואר בשו"ע סי' עט ס"ה, והשיעור כל שדרך בני אדם להצטער מן הריח (כמ"ש המג"א והמשנ"ב שם בשם הכס"מ).

אבל לענין דיר של בהמה נקט המשנ"ב סעיף ז סקכ"ח בשם החי"א ע"פ מש"כ השו"ע שם על לול של תרנגולים דינו כריח רע שה"ה גם דיר של בהמה.

אבל בביאור הלכה שם האריך לתמוה על דין זה בשם הקצש"ע.

ולמעשה נקט הביאור הלכה שם שיש לחשוש מלקרות ברפת בקר מדין אשפה שדין אשפה שחזקתה בעלת ריח רע עד שיבדוק.

וכתב עוד שאם יש בה ריח רע שדרך בני אדם להצטער מן הריח בלאו הכי אסור אבל אם פינוי הצואה מן הרפת ובדק הכתלים שאין בהם צואה מותר לקרות ק"ש שם.

(ומסתמא יש עדיין ריח קלוש ואעפ"כ מכיון שפונה ואין ריח שדרך בני אדם להצטער מותר)

ולכן בניד"ד שיש ריח קלוש אין לאסור אע"פ שכשיתקרבו יותר יריחו ריח שבני אדם מצטערים ממנו.

ויש לצרף בזה גם הדעות שריח רע שאין לו עיקר מועיל הפסקת רשות (ראה סי' עט ס"ב ומשנ"ב סי' עו סק"ג), ובתשובה הנ"ל 2402 כתבתי להקל יותר מניד"ד להתיר בריח קלוש שאין מורגש ברשות אחרת אף אם מקור הריח מביוב, עי"ש, וכ"ש בנידון דידן שהוא מגיע מדבר שאין דינו כצואת אדם שיש פוסקים שהתירוהו לגמרי וכן להביאור הלכה שהחמיר יותר אבל לא החמיר כהח"א אלא רק שהוא מדין חזקת אשפה וכנ"ל.

ויש מי שטען שהגדר של דרך בני אדם להצטער מן הריח הוא מין הריח דמכיון שמין הריח הוא ריח שמפריע בעי' הרחקה מלאה, אבל למעשה מבואר בפוסקים דיש אופנים בצואת בהמה שמותר אע"פ שבריכוז שדרך בני אדם להצטער אסור וכנ"ל בדברי הביאור הלכה,

שביחא שאלות המצוות בהלכה

וא"כ ה"ה גם בענייננו אע"פ שבקרוב אסור אבל ברחוק שאין דרך להצטער [ויש הפסק מדין מהמקום המריח] מותר, ואף שיש לדחות שאחרי שנוצר כאן גוף של צואה שדרך להצטער ממנו שוב כל הריח המגיע ממנו הוא כצואת אדם מ"מ זה דחוק מידי להחמיר כ"כ ולעיל הקלתי גם במקור ביוב ממש כנ"ל.

האם יש איסור ברור להצביע לאדם שומר תורה ומצוות שמעשיו ידועים באינם מתוקנים

הנה

אף שיש איסור להעמיד דיין שאינו הגון כמבואר בפ"ק דסנהדרין ובשו"ע הל' דיינים, מ"מ זה ברור שאין כאן דיני דיינות, ואף דין ז' טובי העיר יתכן שאין כאן מכיון שכל ההתנהלות כאן הם ע"פ חוקי ערכאות שמבחינת דיני התורה דינם ככנופיה ואין שום תוקף לדיניהם כלל, ולפני עיור גם אין כאן מכיון שאין ברור שישתמש במינויו לשחיתות כזו או אחרת, וכיון שאין ברור שישתמש בזה לשחיתות ממילא אין כאן לפני עיור ע"פ כללי דיני לפני עיור המבוארים במשנה בשביעית ובסוגי' דגיטין.

וממילא ענין הבחירות הוא דאגה לכבוד שמים בהצבעה, אבל במקרה רגיל א"א לומר ברור שיש כאן איסור בהצבעה כזו או אחרת, אלא הענין הוא להצביע כמה שאפשר להרבות על ידי זה כבוד שמים.

ולכן במקום שאפשר להצביע למועמד כשר יותר הרי יש להצביע לו כדי להרבות כבוד שמים, ובמקום שאין אפשרות כזאת יצביע למועמד שירבה כבוד שמים.

וכן ראינו שהיו מקרים שהיה אפשר להקשות על מועמדים מסויימים (וכן על משלחיהם והעומדים מאחוריהם) למה בקשו גדולי ישראל להצביע עבורם, אבל הענין הוא להרבות כבוד שמים ופשוט.

ובאופן שיש אפשרות למנות את היותר ראוי למינוי ובמקום זה מצביעים עבור הפחות ראוי למינוי, באופן שהוא ידוע כאדם שאינו הגון כנ"ל, יש כאן סרך עון מינוי פרנס שאינו הגון על הציבור (עי' רמב"ם פ"א מהל' מלכים ה"ז, ומ"מ עיקר דבריו הוא מינוי על דעתינו ולא מינוי שמבחינתנו אין לו שום רשות לעשות דבר ורק נותנים אותו כאומצא לכלבא מחמת הממשלה להציל מידם, אבל כאן יש כאן מסייע להם למינוי פרנס שאינו הגון), מכיון שסוף סוף יש גם ענייני פרנסות שמסורים לידיו, ולכן אין לעשות כן.

שלום וברכה בנוד הרב.

אדם שנפשו חשקה בלימוד פנימיות התורה, ולא עלינו הגיע
למצב שיוצר קשר עם שד ומקבל ממנו ידע אך האדם לא מבטיח
לו כלום בתמורה, האם עבר על איזה איסור?

הדעה הפשוטה שמותר ואינו כדאי.

מקורות:

יש בזה דעות אם מותר לקבל מידע משדים או לא, אך הדעה
הפשוטה והכרעת הרמ"א ביו"ד קעט סט"ז שאין בזה איסור וכמו
שציין לזה שם הגר"א שכן מוכח בהרבה מקומות, (וגם המחבר
שלכאורה הביא ב' דעות אך יש לדון שיתכן שנחשב שלא הזכיר
להדיא דעה החולקת על זה עי' בלשונו שם), ומ"מ גם הרמ"א שם
סיים ששומר נפשו ירחק מזה כי זה גורם לנזקים.

וכן בספר חסידים סי' רו התבאר באריכות על הנזקים הנגרמים מזה של תעתועי שוא
הנגרמים על ידי השדים לאחר מכן, וז"ל, אם תראה שמתנבא אדם על משיח דע כי היו
עוסקים במעשה כשפים או במעשה שדים או במעשה שם המפורש ובשביל שהם
מטריחים את המלאכים אומרים לו על משיח כדי שיתגלה לעולם על שהטריחו את
המלאכים ולבסוף יהיה לבושת ולחרפה לכל העולם על שהטריחו המלאכי' או השדים
באים ולומדים לו חשבונות וסודות לבושתו ולבושת המאמינים בדבריו ע"כ.

ויש לציין שאפי' אם בעניינא דעלמא יש היתר ללמוד משד מ"מ הלומד ד"ת צריך יותר
להזהר ללמוד רק מרב כשר, עי' שבת עה ע"א וחגיגה טו, (ואמנם עי' עירובין מג ע"א על
יוסף שידא ויש ליישב שאמרם מפי בהמ"ד), ובפרט סתרי תורה צריך זהירות יותר, ויש
כמה אזהרות מבית מדרשו של הגר"א בענין שלא לקבל ממגידים, עי' במה שנדפס בסוף
הקובץ של תולדות אדם ותולדות מנחם מה שהובא בזה.

אם תצטרכו הרחבה נוספת או תשובות למקרי שאלות ספיציפיות ניתן לפנות אלינו שוב.

אין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים ללא שאלת חכם.

אין התחייבות להשיב לכל שאלה המתקבלת, עקב העומס.

לתמיכה בהוצאות המערכת ניתן באמצעות כרטיס אשראי בקו שכיחא 03-6703-111 שלוחה 5